

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์ตั้งแต่เกิดมาเป็นทารกจะไม่รู้ความเป็นไปของสังคมหรือไม่อาจมีส่วนร่วมกับคนอื่นไม่รู้ว่าจะทำอะไรควรทำอะไรควรทำอะไรไม่ควรทำ หรือตัวเองเป็นใครและแตกต่างกับคนอื่นอย่างไรที่มนุษย์เป็นเช่นนี้เพราะมนุษย์ไม่ได้เป็นสัตว์สังคมโดยกำเนิดหรือไม่มีพัฒนาการ บางอย่างที่เป็นต่อถาวรอยู่รอด มนุษย์จึงต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมที่เรียกว่า "กระบวนการสังคมประกิต" (socialization) ในการเปลี่ยนบุคลิกภาพของแต่ละบุคคลจากลักษณะทางชีววิทยา (biological person) มาเป็นบุคคลของสังคม (social person) (สุพิตรา สุภาพ, 2538 : 37)

วิลสัน (Wilson) กล่าวว่า สังคมประกิตเป็นกระบวนการเข้าสู่กลุ่ม หรือกระบวนการ ของการ ถูกหล่อหลอมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม จากกระบวนการนี้เองสัตว์กลายเป็นมนุษย์ พฤติกรรม (behavior) กลายเป็นความประพฤติ (conduct) บุคคลในฐานะสิ่งมีชีวิตหน่วยหนึ่ง กลายเป็นคนที่มี การเตือนตนเอง และสามารถชักนำพฤติกรรมของตนในทางที่สอดคล้องกับความหวังของผู้อื่นซึ่ง แสดงออกทางสัญลักษณ์ต่าง ๆ มากขึ้น (พัชนี เขยจรรยา, เมตตา วิวัฒนานุกูล และ ถิรพันธ์ อนุวัช ศิริวงศ์, 2538 : 122) หรือกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า กระบวนการสังคมประกิตเป็นกระบวนการยาวนาน ชั่วชีวิตทางจิตวิทยาสังคม ซึ่งบุคคลพยายามหล่อหลอมตนเองให้เป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่มีรูปแบบ บรรทัดฐาน ค่านิยม และพฤติกรรมตามที่สังคม นั้น ๆ เน้นหนัก

ยิ่งไปกว่านั้นในทางมานุษยวิทยาถือว่า การสังคมประกิตเป็นกระบวนการถ่ายทอดทาง วัฒนธรรม (enculturation process) ซึ่งหมายถึง การนำสมาชิกใหม่เข้าสู่วิถีชีวิต ในสังคมของเขา และถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมเพื่อสืบทอดสู่คนรุ่นหลัง (ชนิดา รัชภัลเมือง, 2531 : 206) โดยการ

ถ่ายทอดนี้ได้กระทำผ่านตัวแทนหรือหน่วย (agency) ของกระบวนการสังคมประภคิต อันประกอบไปด้วย ครอบครัว กลุ่มเพื่อนโรงเรียน กลุ่มอาชีพ ตัวแทนทางศาสนา และสื่อมวลชน ซึ่งตัวแทนเหล่านี้มีอิทธิพลต่อสมาชิกในสังคมเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะสื่อมวลชน ที่มีอิทธิพลในวงกว้างต่อกระบวนการเรียนรู้ของสมาชิกเนื่องจากสมาชิก สามารถสังเกตการกระทำของบุคคลอื่น หรือสถาบันอื่นผ่านกระบวนการสื่อสารโดยเฉพาะ สื่อมวลชนได้ (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2533 : 333) ดังจะเห็นได้จากการเผยแพร่ ข่าวสารหรือแนวความคิดผ่านสื่อมวลชน ประเภทต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ ที่ส่งผลต่อสมาชิกของสังคมอย่างกว้างขวางและรวดเร็วมาก ไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์ที่เด็ก ๆ เปลี่ยนแบบตัวแสดงในภาพยนตร์โทรทัศน์ที่เขาชื่นชอบ โดยเอาผ้าคลุมหลังและกระโดดลงจากบันไดบ้านจนเด็กบางคนถึงกับขาหัก หรือข่าวสารที่น่าเสนอผ่านหนังสือพิมพ์ก็มีทั้งข่าวในทางที่ดีและไม่ดีปะปนกันที่อาจส่งผลต่อผู้อ่านในการยึดถือเนื้อหาของข่าวสารและประพฤติตามอย่างบุคคลที่ตกเป็นข่าวได้ แต่อิทธิพลของสื่อมวลชนไม่ได้มีเฉพาะด้านลบเพียงเท่านั้น อิทธิพลด้านบวกที่ส่งเสริมการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมก็มีให้เห็นอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นการสอดแทรกคุณธรรมและค่านิยมที่ดีผ่านตัวละครเพื่อปลูกฝังความประพฤติดี ให้กับผู้ชมโดยไม่รู้ตัว ซึ่งอิทธิพลในด้านดีของสื่อมวลชนนี้เองที่ถือได้ว่าเป็นอิทธิพลที่เกิดจาก บทบาทสำคัญของสื่อมวลชนนั่นก็คือบทบาทในด้านสังคมประภคิต

และด้วยเหตุที่สังคมไทยกำลังเคลื่อนตัวเข้าสู่สังคมใหม่ในยุคข้อมูลข่าวสารความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันระหว่างสื่อมวลชนและประชาชนในสังคมจึงมีมากตามไปด้วยส่งผลให้ประชาชนได้รับอิทธิพลจากสื่อประเภทต่าง ๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จนมีผู้คาดการณ์กันว่าสื่อที่จะมีอิทธิพลต่อประชาชนมากที่สุดก็คือสื่อโทรทัศน์ เพราะเป็นเครื่องมือสื่อสารมวลชนที่ได้รับความนิยมขณะเดียวกันก็แสดงความวิตกกังวลว่าสาธารณชนจะเสื่อมความนิยม ในการรับฟังวิทยุ

การคาดการณ์นั้นยังไม่ปรากฏผลเป็นจริงไม่ว่าจะในประเทศที่เป็นผู้นำการพัฒนา เทคโนโลยีข่าวสารสนเทศระดับสูง เช่น สหรัฐอเมริกา หรือในประเทศที่กำลังวิ่งไล่ตามพัฒนาการเหล่านั้นอย่างไม่ลดละเช่นประเทศไทย

วิทยุ (RADIO) เป็นองค์ประกอบที่มั่นคงจนถึงปัจจุบันนี้ยังไม่มียี่แวงสัญญาณใด ๆ บ่งบอก ว่าวิทยุกำลังจะสูญพันธุ์ โดยเฉพาะในเมืองไทยสภาพการณ์กลับขับเคลื่อนไปในทิศทางตรงกันข้ามจึง

ทำให้ห้าง (ช่วง-ผู้วิจัย) ทศวรรษสุดท้ายของศตวรรษที่ 20 กลับเป็นช่วงเวลาที่ยังการวิทยุของไทยมีการปรับตัว เปลี่ยนแปลง และได้รับความสนใจ นิยมใช้ประโยชน์ อย่างน่าตื่นตาตื่นใจเป็นพิเศษ (วรพล พรหมนิมิต, 2538 : 12-13)

ด้วยเหตุนี้รัฐบาลจึงตระหนักถึงความสำคัญของสื่อวิทยุกระจายเสียง จึงได้จัดตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงทั่วประเทศจำนวน 523 สถานี ในจำนวนนี้เป็นสถานีวิทยุ ที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพฯ จำนวน 78 สถานี การที่รัฐบาลอนุญาตให้มีการจัดตั้งสถานีวิทยุ มากมายเช่นนี้ ก็เพื่อให้สื่อวิทยุกระจายเสียงสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน ในด้านต่าง ๆ เช่น ความต้องการข่าวสาร ความรู้ การศึกษาและความต้องการด้านความบันเทิง เป็นต้น

การตอบสนองความต้องการที่หลากหลายดังกล่าว ทำให้มีการผลิตและสร้างสรรค์รายการวิทยุในหลาย ๆ รูปแบบ และรูปแบบที่ได้รับความนิยม มากที่สุดก็คือรายการวิทยุประเภทรายการเพลงไทยสากลซึ่งเป็นรายการที่เน้นความบันเทิงเป็นหลักเพราะช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดจากชีวิตประจำวันเป็นเพื่อนคลายความเหงาประกอบกับการประสบปัญหาการจราจรที่ติดขัดของชาวกรุงเทพมหานคร ทำให้รายการวิทยุ กับประชาชนเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ออก

"เพราะในสภาพสังคมปัจจุบันที่รุดต้องติดอยู่บนถนนนาน ๆ คงไม่มีอะไรดีไปกว่า การเปิดวิทยุฟังเพลงและฟังการพูดคุยของตัวเอง....จากการพูดคุยและเปิดเพลงตามคำขอของตัวเองเป็นที่ถูกใจของวัยรุ่น และในบางครั้งอาจมีปัญหาล้วนตัวโทะเข้าไปปรึกษาด้วย ซึ่งในเรื่องนี้ ได้มีการกล่าวกันว่าเด็กรุ่นนี้วัยรุ่นให้ความเชื่อถือดีเจมากกว่าผู้ปกครองหรือครูบาอาจารย์ เสียอีก" (ดีเจกับวัยรุ่นยุค "เนงา". สยามโพสต์, 7 พฤศจิกายน 2536)

นักจัดรายการวิทยุ (Disc Jockey) จึงเป็นบุคคลที่เป็นที่รู้จักคุ้นเคยและมีความใกล้ชิดกับผู้ฟัง เป็นกลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการให้ความรู้ ชักนำทางความคิด และมีอิทธิพลต่อผู้ฟังเป็นอย่างมากถือเป็นแหล่งสังคมประภิตของวัยรุ่น แทนที่อิทธิพลของพ่อแม่และผู้ปกครอง นักจัดรายการวิทยุจึงเปรียบเสมือนเสียงที่มีอิทธิพล (authoritative voice) และเป็นตัวแทนของสื่อมวลชนที่มีบทบาทในด้านสังคมประภิตอย่างเด่นชัด

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า การศึกษาวิจัยเรื่อง "บทบาทด้านสังคมประภคตของนั้จัดรายการเพลงไทยสากล" เป็นการศึกษาน่าสนใจและมีความสำคัญ เพราะนอกเหนือไปจากความบันเทิง (entertainment) ที่นั้จัดรายการเพลงมีให้ผ่านเพลงที่เป็ดในรายการวิทยุแล้ว การให้ข้อมูลข่าวสาร (information) และการสอดแทรกความรู้ (education) ในรายการยังถือเป็น บทบาทพื้นฐานที่สำคัญที่จะทำให้อู้ฟังได้รับการศึกษาและสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ และพัฒนาตนเองได้ ยิ่งไปกว่านั้น นั้จัดรายการเพลงไทยสากลยังสามารถโน้มน้าวใจ (persuade) ให้ผู้ฟังเห็นคุณค่าและยอมรับความเช็ดตลอดจนค่านิยมที่ดีของสังคมเพื่อนำไป เป็นแบบแผนความประพฤติเพื่อให้อตนเป็นพลเมืองที่ดีตามทีสังคมมุ่งหวัง ซึ่งนั้จัดรายการเพลงไทยสากลจะมีบทบาทด้านสังคมประภคตได้มากน้อยต่างกันขนาดไหนและให้มีความสำคัญกับการสังคมประภคตในด้านใดนั้น จึงเป็นที่มาของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ โดยมุ่งเน้นการศึกษาไปที่ลักษณะทางประชากร , รูปแบบการดำเนินชีวิต , แรงจูงใจในการให้ข่าวสารด้านสังคมประภคตตลอดจนประเภทของข่าวสารด้านสังคมประภคตและวิธีนำเสนอของนั้จัดรายการเพลงไทยสากล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการให้ข่าวสารด้านสังคมประภคตของนั้จัดรายการเพลงไทยสากลที่มีลักษณะทางประชากรแตกต่างกัน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการดำเนินชีวิต กับแรงจูงใจในการให้ข่าวสารด้านสังคมประภคตของนั้จัดรายการเพลงไทยสากล
3. เพื่อศึกษาประเภทของข่าวสารด้านสังคมประภคตที่ให้อโดยนั้จัดรายการเพลงไทยสากล
4. เพื่อศึกษาวิธีการให้ข่าวสารด้านสังคมประภคตของนั้จัดรายการเพลงไทยสากล

ปัญหาวิจัย

1. นักจัดรายการเพลงไทยสากลมีลักษณะทางประชากรและรูปแบบการดำเนินชีวิตแตกต่างกันอย่างไร
2. นักจัดรายการเพลงไทยสากลที่มีลักษณะทางประชากร และรูปแบบการดำเนินชีวิตแตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการให้ข่าวสารด้านสังคมประภิตแตกต่างกันอย่างไร
3. นักจัดรายการเพลงไทยสากลที่มีรูปแบบการดำเนินชีวิตแตกต่างกันมีการให้ประเภทของข่าวสารด้านสังคมประภิตแตกต่างกันอย่างไร
4. นักจัดรายการเพลงไทยสากลมีวิธีการให้ข่าวสารด้านสังคมประภิตอย่างไร

สมมติฐานการวิจัย

1. นักจัดรายการเพลงไทยสากลที่มีเพศ อายุ การศึกษา รายได้ต่างกัน มีแรงจูงใจ ในการให้ข่าวสารด้านสังคมประภิตต่างกัน
2. รูปแบบการดำเนินชีวิต (กิจกรรม ความสนใจ ความคิดเห็น) ของนักจัดรายการเพลงไทยสากล มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการให้ข่าวสารด้านสังคมประภิต
3. รูปแบบการดำเนินชีวิต (กิจกรรม ความสนใจ ความคิดเห็น) ของนักจัดรายการเพลงไทยสากล มีความสัมพันธ์กับประเภทของข่าวสารด้านสังคมประภิตที่ให้ผ่านรายการวิทยุ
4. นักจัดรายการเพลงไทยสากลที่มีเพศ อายุ การศึกษา รายได้ ต่างกัน มีวิธีการให้ข่าวสารด้านสังคมประภิตต่างกัน
5. รูปแบบการดำเนินชีวิต (กิจกรรม ความสนใจ ความคิดเห็น) ของนักจัดรายการเพลงไทยสากล มีความสัมพันธ์กับวิธีการให้ข่าวสารด้านสังคมประภิต
6. ข่าวสารด้านสังคมประภิตมีความสัมพันธ์กับวิธีการให้ข่าวสาร

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง "บทบาทด้านสังคมประภิตของนักรายการเพลงไทยสากล" เป็นการศึกษานเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักรายการเพลงไทยสากลที่รายการกระจายเสียงด้วยระบบเอฟเอ็มผ่านสถานีวิทยุที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

นิยามศัพท์

นักรายการเพลงไทยสากล หมายถึง ผู้ทำหน้าที่ในการพูดคุย เปิดเพลงไทยสากล รวมทั้งนำเสนอเนื้อหาทั้งหมดของรายการผ่านสื่อวิทยุโดยให้เป็นไปตามแนวคิดหลักของรายการที่กำหนดไว้ อาจเรียกได้อีกชื่อหนึ่งว่า DJ. ซึ่งย่อมาจากคำว่า Disc Jockey (ฤทัย กำแพง, 2539)

ลักษณะทางประชากร หมายถึง เพศ อายุ การศึกษาและรายได้ส่วนตัว

รูปแบบการดำเนินชีวิต หมายถึง กิจกรรม ความสนใจ ความคิดเห็น

กิจกรรม ประกอบไปด้วย การงาน งานอดิเรก กิจกรรมทางสังคม การพักผ่อนบันเทิง สมาชิกสโมสร กิจกรรมในชุมชน เลือกรซื้อสินค้า กีฬา

ความสนใจ ประกอบไปด้วย ครอบครัว บ้าน งาน ชุมชน สังคม การแพทย์ แฟชั่น อาหาร สื่อต่าง ๆ การประสบความสำเร็จ

ความคิดเห็น ประกอบไปด้วย ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง ประเด็นทางสังคม การเมือง ธุรกิจ เศรษฐกิจ การศึกษา สินค้าและบริการ อนาคต วัฒนธรรม (อ้างถึงใน อรรถพรณ ปิณฑนโฆวาท, 2537)

แรงจูงใจในการให้ข่าวสารด้านสังคมประภิต หมายถึง พฤติกรรมที่เกิดความต้องการในการที่จะส่งข่าวสารด้านสารด้านสังคมประภิตไปยังผู้ฟังรายการวิทยุ โดยแบ่งเป็นแรงจูงใจที่เกิดจากการหน้าทีอย่างเป็นอัตโนมัติ ความมั่นคงและภาวะความขัดแย้ง ระดับความปรารถนา ความปรารถนาที่จะให้ความรู้สึกใหม่ ๆ เกิดขึ้น ความปรารถนาที่จะรู้สึกว่าคุณค่า ปฏิกริยาโน้มโน้มไปในทางรักใคร่และกรุณาปรารถนุผู้อื่น ความปรารถนาที่จะทำให้ความพยายามเกิดผลตามวัตถุประสงค์

ข่าวสารด้านสังคมประภิต หมายถึง เนื้อหาของข่าวสารที่ให้ผ่านรายการวิทยุ ประกอบไปด้วย ระเบียบวินัย แรงบันดาลใจ บทบาททางสังคม ทักษะ ข่าวสาร ความรู้ จริยธรรม บันเทิง ความเชื่อค่านิยมทัศนคติ

วิธีการให้ข่าวสารด้านสังคมประภิต หมายถึง วิธีการพูดเพื่อให้ข่าวสารผ่าน รายการวิทยุ ประกอบด้วย ชานจากต้นฉบับร่าง พูดแบบจับพลัน ท่องจำ พูดจากความเข้าใจ ที่จัดเตรียม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. นักจัดรายการวิทยุสามารถนำผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นแนวทางในการสนับสนุนการทำกิจกรรมบางประเภทให้มากขึ้น หากกิจกรรมนั้นมีความสอดคล้องและเอื้ออำนวยต่อการให้ข่าวสารด้านสังคมประภิตแก่ผู้ฟัง
2. ผลจากการศึกษาวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อนักจัดรายการเพลงไทยสากล และบริษัทที่ดำเนินธุรกิจวิทยุกระจายเสียง ในการกำหนดแนวทางและเนื้อหาของข่าวสารด้านสังคมประภิต เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคม
3. การศึกษาคั้งนี้จะเป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่ต้องการพัฒนาประชาชนผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียง ด้วยการนำผลวิจัยในส่วนของปริมาณข่าวสารด้านสังคมประภิตประเภทต่าง ๆ ไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสนับสนุนการให้ข่าวสารด้านสังคมประภิตบางประเภทให้มีมากขึ้น และสอดคล้องกับสภาพสังคมในขณะนั้น